

**HOMESCHOOLING-UL ÎN DOCTRINA CURȚII EUROPENE
A DREPTURILOR OMULUI**

Diana SÂRCU SCOBIOALĂ, Cezara-Elena POLISCA

CZU: 341.231.14:37.018.1

sircu@yahoo.com

cezaraelenapolisca@gmail.com

Instruirea la domiciliu (*homeschooling*-ul) își trage sorgintea din Statele Unite ale Americii și se bucură actualmente de recunoaștere juridică și în unele state europene. De exemplu, în blocul de constituționalitate austriac este prevăzut un drept fundamental la o asemenea formă de instruire [1, art. 17], iar în Constituția Danemarcei este stabilit *expressis verbis* dreptul părinților sau al tutorilor de a nu înscrie copiii sau minorii aflați sub tutelă în cadrul unei școli primare (*i.e.* de a opta pentru instruirea la domiciliu), corelat cu obligația acestora de a le acorda copiilor sau minorilor tutelați condiții de școlarizare egale cu standardele existente în școlile publice primare [2, art. 76]. La nivel european, odată cu crearea Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare *Curtea*), jurisprudența acesteia a devenit elementul fundamental pentru interpretarea Convenției Europene a Drepturilor Omului (în continuare *Convenția*) și a protocoalelor acesteia, jucând un rol transcendent pentru determinarea conținutului drepturilor garantate, adaptându-le noilor realități și necesități. În consecință, aspectele legate de *homeschooling* au ajuns să fie disputate în fața Curții.

Curtea a examinat problematica *homeschooling*-ului pe palierul dreptului la instruire, prevăzut la art. 2 din Protocolul nr. 1. În cauza *Leuffen v. Germania* [3], Comisia Europeană a Drepturilor Omului (în continuare *Comisia*) a examinat următoarele aspecte. Ca rezultat al refuzului reclamantei de a-și școlariza copilul minor, autoritățile pentru protecția drepturilor copilului au decis să instituie tutela asupra acestuia. Reclamanta s-a opus acestei decizii în fața tribunalelor competente, inclusiv în fața Curții Constituționale Federale, susținând că Dumnezeu i-a conferit responsabilitatea și autoritatea exclusivă de a-și educa fiul și că ar comite un păcat trimițându-l la o școală obișnuită.

Aceasta considera că este unica persoană capabilă să-și educe fiul conform necesităților și a abilităților acestuia, invocând declinul academic și moral al școlilor publice, în cadrul cărora fiul său ar fi putut învăța obscenități și deveni o victimă a comportamentului violent și a presiunii sociale negative. Mai mult, aceasta a menționat că școlarizarea formală se identifică cu abuzul infantil, frustrare și eșec, și reprezintă un dezastru pentru sănătatea fizică și psihică a copilului. Curtea Constituțională Federală a stabilit că retragerea parțială a *patria potestas* a reclamantei a fost justificată din două considerente: 1. măsura aplicată se întemeia pe interesul copilului; și 2. a fost aplicată cea mai puțin restrictivă măsură cu scopul asigurării educației copilului. De asemenea, organul de jurisdicție constituțională a subliniat pericolul concentrării educației și instruirii pe o singură persoană, precum și importanța certificatelor școlare și a formării deprinderilor sociale pentru copii. În fața Comisiei, reclamanta a invocat, *inter alia*, și încălcarea art. 2 din Protocolul nr. 1, însă cererea acesteia a fost declarată inadmisibilă [3].

În procesul de examinare a cauzei, Comisia a realizat distincția dintre dreptul copilului la instruire, obligația statului de a reglementa acest drept (deși această reglementare poate varia în timp și în spațiu în funcție de necesitățile și de resursele societății și ale persoanei) și dreptul părinților de a pretinde respectarea convingerilor filozofice și religioase ale acestora în cadrul procesului educativ [4, p.1756]. Decizia Comisiei s-a bazat pe jurisprudența anterioară a Curții, potrivit căreia, interesul părinților (*i.e.* convingerile acestora) nu trebuie să intre în coliziune cu interesul minorului (*i.e.* dreptul fundamental al acestuia la instruire) și că părinții nu trebuie să refuze dreptul la instruire a copilului din motive relaționate propriilor convingeri. Prin urmare, potrivit raționamentului Comisiei, dreptul la instruire al copilului primează asupra oricărui drept părintesc, iar educația este echivalentă școlarizării obligatorii, fapt ce a stârnit un șir de critici în literatura de specialitate [5]. Totuși, trebuie să recunoaștem că reticența față de școlarizarea obligatorie privează copilul nu numai de o calificare academică și de relații sociale din exteriorul nucleului familial, ci și acționează în detrimentul dezvoltării adecvate a acestuia.

Motivarea din *Leuffen* a fost transpusă și în *cauza Konrad și alții vs Germania (dec.)* [6]. Reclamanții (părinții și cei doi copii ai acestora) aparțineau unei comunități creștine și se opuneau instruirii în cadrul școlilor publice sau private din motive religioase, în special din cauza predării educației sexuale, a studierii poveștilor în cadrul lecțiilor și a creșterii intensității violenței fizice și psihice între elevi. Copiii familiei Konrad erau instruiți la domiciliu, în baza programei unei instituții specializate în asistarea părinților creștini, însă nerecunoscută de către autoritățile statului ca fiind o școală privată. Părinții au depus o cerere în numele copiilor pentru ca aceștia să fie scutiți de frecventarea învățământului primar obligatoriu din motive religioase, însă cererea acestora a fost respinsă și confirmată prin deciziile tribunalelor germane.

În motivarea sa, Curtea a constatat că plângerea părinților reclamanți făcea trimitere la a doua parte a art. 2 din Protocolul nr. 1, prevedere al cărei scop este să *protejeze pluralismul în educație*, esențial pentru prezervarea *societății democratice*. Mai mult, Curtea a subliniat că a doua parte a articolului se interpretează în confluență cu prima parte a acestuia, deoarece *întregul articol este dominat de prima sa propoziție*. Curtea a stabilit că art. 2 din Protocolul nr. 1 *implică posibilitatea ca statul să instituie școlarizarea obligatorie fie în cadrul școlilor publice, fie prin intermediul studiilor private, la un nivel satisfăcător* [6]. Datorită inexistenței unui consens european cu privire la școlarizarea primară obligatorie, Curtea a acceptat motivarea tribunalelor germane, potrivit căroră educația implică, *inter alia*, și căpătarea unor competențe sociale, obiectiv ce nu poate fi atins prin intermediul instruirii la domiciliu. Mai mult, Curtea a subliniat că *reglementarea și interpretarea prevederilor referitoare la sistemul educațional constituie o parte integrantă a marjei de apreciere a statului*, iar școlarizarea primară obligatorie nu a privat părinții reclamanți de *dreptul de a exercita în privința copiilor lor funcțiile părintești firești ca dascăli sau de a-și ghida copiii pe o cale conformă cu convingerile religioase sau filosofice ale părinților* [6]. Cererea a fost declarată inadmisibilă.

Problematica *homescholling*-ului a fost examinată și în *Wunderlich vs. Germania* [7], care vizează un cuplu, membri ai unei comunități

creștine și părinți a patru minori. Reclamanții au decis să-și educe copiii la domiciliu, deși reglementările din Germania stabileau în mod imperativ că instruirea copiilor se realizează doar în cadrul școlilor (publice sau private). Ca urmare a refuzului repetat de a-și trimite copiii la școală, reclamanții au fost privați de anumite drepturi de custodie, iar copiii – plasați ulterior în custodia statului.

Deși aspectul principal al plângerii se baza pe interdicția instruirii la domiciliu, existente în Germania, Curtea a menționat că, în jurisprudența sa, ea deja s-a pronunțat cu privire la compatibilitatea acestei interdicții cu Convenția, în special cu art. 8 și cu art. 2 din Protocolul nr. 1. Prin urmare, capătul de cerere cu privire la încălcarea dreptului la instruire a fost declarat inadmisibil [7, §42]. Curtea a acceptat argumentele Guvernului german, potrivit căruia instruirea la domiciliu fusese inadecvată, de vreme ce copiii deveniseră izolați în propria enclavă familială, în cadrul căreia reclamanții întreprinseseră totul pentru a-i atașa puternic pe copii de ei, excluzând alte persoane, și că tribunalele naționale au evaluat în mod corect existența unui sistem familial „simbiotic” [7, §40]. Curtea a reținut că implementarea școlarizării obligatorii avea ca scop prevenirea izolării sociale a copiilor și asigurarea integrării acestora în societate, ceea ce constituia un motiv relevant pentru justificarea retragerii parțiale a autorității părintești. Prin urmare, autoritățile naționale au apreciat în mod corect riscul la care erau supuși copiii de către reclamanți prin menținerea acestora în cadrul unui sistem familial „simbiotic” [7, §51]. Acestea au asigurat un echilibru proporțional între interesele superioare ale copiilor și interesele reclamanților, care nu a depășit marja de apreciere conferită autorităților naționale [7, §57].

În concluzie, standardele dezvoltate în doctrina Curții pledează în favoarea prevalenței statului (grație marjei de apreciere, statul are dreptul să instituie școlarizarea obligatorie) asupra drepturilor părinților de a-i educa pe copii în conformitate cu convingerile lor, drepturile părintești fiind condiționate de obligația statului de a-i școlariza pe minori. În viziunea Curții, în procesul de formare al copiilor, dimensiunea socializatoare a educației este mult mai importantă decât aspectele de ordin religios și/sau pedagogic. Prin urmare, deși sistemul

Convenției apără dreptul părinților de a asigura educația și învățământul copiilor conform convingerilor lor religioase și filosofice, atunci când acesta intră în conflict cu dreptul statului de a stabili condițiile în care se va desfășura dreptul la instruire, balanța înclină în favoarea ultimului.

Referințe:

1. Staatsgrundgesetz vom 21. December 1867, über die allgemeinen Rechte der Staatsbürger für die im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder – StGG. [Accesat: 19.08.2020]. Disponibil: https://www-ris.bka.gv.at/Dokumente/Erv/ERV_1867_142/ERV_1867_142.pdf.
2. The Constitutional Act of Denmark. [Accesat: 10.08.2020]. Disponibil: https://www.thedanishparliament.dk/-/media/pdf/publikationer/english/the_constitutional_act_of_denmark_2013,-d-.pdf.ashx.
3. Cauza *Leuffen vs Germania*, decizia Comisiei Europene a Drepturilor Omului din 9 iulie 1992.
4. BÎRSAN, C. *Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentariu pe articole*. Ediția 2. București: C. H. Beck, 2010. 1920 p. ISBN 978-973-115-676-7.
5. MONK, D. Problematising home education: challenging ‘parental rights’ and ‘socialisation’. In: *Legal Studies*, 24(4), pp. 568-598.
6. Cauza *Konrad și alții vs. Germania*, decizia Curții Europene a Drepturilor Omului din 11 septembrie 2006.
7. Cauza *Wunderlich vs Germania*, hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 10 ianuarie 2019.